

Labklājības ministrija

Skolas iela 28, Rīga, LV - 1331, tālr. 67021644, e-pasts lm@lm.gov.lv, www.lm.gov.lv

Rīgā

10.06.2024. Nr. 33-1-0402/968
Uz 09.05.2024 Nr. 1-5/121

Latvijas Republikas tiesībsargam
paziņošanai e-adresē

Par aizbildņa institūta pilnveidošanu

Labklājības ministrija (turpmāk – ministrija), atsaucoties uz tiesībsarga atkārtoti 2024.gada 9.maijā izteikto aicinājumu novērst trūkumu normatīvajā regulējumā un Civillikuma 316. pantā noteikt, ka katras aizbildnības pārvaldībai iecelams viens aizbildnis vai divi aizbildņi (laulātie), informē, ka ministrija, Tieslietu ministrija, Bērnu aizsardzības centrs un Latvijas Bāriņtiesu darbinieku asociācija 2024.gada 26.janvārī ir diskutējuši par minēto jautājumu un secināja, ka tiesībsarga iniciētā grozījuma izdarīšana Civillikuma 316.pantā nav pamatota.

Civillikums noteic, ka aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus¹, un kā tika secināts diskusijā, tas nenozīmē, ka aizbildņi kļūst par vecākiem. Aizbildnim ir citi likumā noteikti pienākumi, par kuru izpildi tas atskaitās bāriņtiesai, un kurus aizbildņi kā laulātie varētu realizēt, kļūstot par adoptētājiem. Bērna, kurš zaudējis iespēju augt un attīstīties savā bioloģiskajā ģimenē, ar adopciju iegūt laulībā dzimuša bērna tiesisko stāvokli kā personiskajās, tā mantiskajās attiecībās. Aizbildnim ir tiesības adoptēt savu aizbilstamo² un laulātie adoptē bērnu kopīgi³. Nosakot likumā aizbildnības pārvaldībai divu personu iecelšanu par aizbildņiem, saistībā ar to civiltiesisko statusu, tiktu izjaukts ārpusģimenes aprūpes un adopcijas sistēmas līdzsvars, un zudīs šobrīd skaidri un nepārprotami noteiktās robežas starp visām ārpusģimenes aprūpes formām un adopciju.

Ministrija pievienojas Tieslietu ministrijas iepriekš norādītajam⁴, ka adopcija, paredzot atbalstu bērnam arī pēc pilngadības sasniegšanas, rada tādas tiesiskās attiecības, kas ir bez vecāku gādības palikuša bērna situācijai ilgtspējīgāks risinājums nekā aizbildnība, un tiesībsarga piedāvātā izmaiņas aizbildnības institūtā varētu radīt negatīvu ietekmi uz adopcijas tendencēm.

Augstākās tiesas Senāta apkopojumā “Ārpusģimenes aprūpe (audžuģimene,

¹ Civillikuma 252.panta pirmais teikums

² Civillikuma 167.pants.

³ Civillikuma 164.pants.

⁴ Labklājības ministrijas 03.06.2022. vēstule Nr. 33-1-05_781

aizbildnība) un adopcija, 2006. gada marts - 2022. gads”⁵ vairākkārt pausta atziņa, ka tiesību normas, kas regulē aizbildņa iecelšanu, pamatā ir izdotas ar mērķi aizsargāt nepilngadīgā, kurš palicis bez vecāku aizgādības, intereses. Tādēļ aizbildņu, kā laulāto interese būt par aizbildņiem abiem kopā, lai īstenotu bērna pārstāvības tiesības visos aizbildnības gadījumos, nav pamatota. Situācijās, kur pastāv objektīva nepieciešamība pēc pilnvarojuma, aizbildnis ir tiesīgs tādu izdot, bet sevišķi grūtām un sarežģītām aizbildnībām var iecelt arī vairākus aizbildņus⁶, kas nenoliedzami var būt arī laulātie, taču otra aizbildņa iecelšanai nebūtu jābūt saistītai primāri ar aizbildņu civiltiesisko statusu.

Ievērojot, ka notariāli apliecinātas pilnvaras bērna pārstāvībai derīguma termiņš ir trīs mēneši, un ilgstošas aizbildnības gadījumā atkārtotas pilnvaras izdošana aizbildnim ir finansiāli neizdevīga un apgrūtināša prasība, ministrija ierosina izvērtēt iespēju pilnveidot Civillikuma 316.pantu, lai paredzētu bāriņtiesai tiesības lemt par līdzzaibildņa iecelšanu bērna pārstāvībai noteiktā apjomā uz visas aizbildnības vai uz noteiktu laika periodu pēc nepieciešamības. Ministrijas ieskatā, tādējādi tiktu rasts potenciāls risinājums bērna pārstāvībai ne tikai aizbildņa laulātā tiesībai pārstāvēt aizbildnībā esošo bērnu nodrošināšanai, bet arī citos gadījumos, kad šāda vajadzība aizbildnim rodas. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka ir saglabājams patreizējais regulējums attiecībā uz atlīdzības izmaksu par aizbildņa pienākumu pildīšanu, proti, atlīdzību izmaksā personai, kura ar bāriņtiesas lēmumu iecelta par bērna aizbildni.

Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrijai kā par civiltiesību sistēmas politiku atbildīgajai ministrijai, ir jāizvērtē iespējamie grozījumi Civillikuma 316.pantā, un gadījumā, ja tādi tiktu vizīti, ministrija izstrādātu saistīti nepieciešamos grozījumus Bāriņtiesu likumā.

Valsts sekretāra vietniece

D. Jakaite

⁵https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2023/Apkopojums_Arpusgimenes_aprupe_adopcija.docx

⁶ Civillikuma 252.panta otrais teikums